

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

2/2024

ročník/volume 34

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 3

Typ článku/Type of article: informatívny článok/informative article

Strany/Pages: 39 – 42

Dátum vydania/Publication date: 15. apríl 2024/April 15, 2024

Informatívny článok/Informative article

VYUŽITIE VYMIEŇANÝCH MIKROÚDAJOV NA SPRESNENIE ŠTRUKTÚRY ÚDAJOV ŠTATISTIKY ZAHRANIČNÉHO OBCHODU S TOVAROM

USE OF EXCHANGED MICRODATA TO REFINE THE DATA STRUCTURE OF FOREIGN TRADE IN GOODS STATISTICS

1. ÚVOD

Od roku 2022 si členské štáty povinne vymieňajú mikroúdaje týkajúce sa ich intra-EÚ vývozov do ostatných členských štátov. Cieľom tejto výmeny údajov (ďalej len „MDE“ z MicroData Exchange), bolo vytvoriť podmienky na zníženie záťaže subjektov vykazujúcich v partnerskej krajine intra-EÚ dovozy. Čím väčší rozsah údajov prebratých z iných štátov by bol použitý pri zostavení slovenského intra-EÚ dovozu, tým viac subjektov, ktoré majú v súčasnosti povinnosť tieto dovozy vykazovať, by mohlo byť od tejto povinnosti oslobodených. Zároveň sa MDE údaje môžu použiť na spresnenie odhadov, ktoré sa v štatistike zahraničného obchodu (ŠZO) robia pre subjekty, ktoré nemajú povinnosť ich poskytovať.

Každý členský štát vrátane Slovenska, má povinnosť odoslať zozbierané údaje o intra-EÚ vývoze ostatným 26 členským štátom a Severnému Írsku do 30 dní po skončení referenčného mesiaca. V prípade, že poskytujúci štát získa dodatočné alebo opravené údaje, zašle ich formou aktualizácií. Údaje sa odosielajú do systému MDE-HUB v Eurostate, ktorý ich roztriedi podľa vykazanej partnerskej krajiny. Následne si každá z nich môže prevziať údaje, ktoré jej prináležia.

Aby bolo možné prevzaté MDE údaje použiť pri zostavovaní alebo spresňovaní údajov na strane dovozu, bolo potrebné na strane vývozu rozšíriť ich štruktúru o dve nové premenné. Prvou z nich je krajina pôvodu, podľa ktorej sa aj v slovenskej štatistike dovoz tovaru zverejňuje, druhou je identifikačné číslo pre daň z pridanej hodnoty partnerského subjektu (IČDPH partnera) v členskom štáte určenia, aby bolo možné v dovážajúcom štáte priradiť získané údaje konkrétnemu dovozcovi.

2. ANALÝZA PREVZATÝCH ÚDAJOV

V rámci projektu financovaného Európskou úniou odbor štatistiky zahraničného obchodu analyzoval prevzaté MDE údaje. Prevzaté údaje boli porovnávané s údajmi, ktoré boli zozbierané alebo odhadnuté na Slovensku jednotlivo za všetkých 12 mesiacov roka 2022. Pozornosť bola zameraná najmä na vzájomné prepojenie IČDPH partnera s cieľom priblížiť štruktúru odhadovaných údajov na intra-EÚ dovoze zozbieraným údajom v ostatných členských štátoch, a to tak podľa partnerskej krajiny, ako aj podľa komodity na úrovni osemmiestnych podpoložiek kombinovanej nomenklatúry.

Prevzaté údaje boli analyzované nielen v termíne ich poskytnutia, ale aj po ich dodatočných aktualizáciách a porovnávané najmä s predbežnými slovenskými údajmi za celý rok 2022, ktoré boli zverejnené v marci 2023. Neskôr boli oba zdroje údajov analyzované znovu, pri príprave definitívnych údajov za rok 2022. Hodnota MDE údajov získaných štatistickými zisťovaniami v poskytujúcich krajinách sa aj po vylúčení údajov týkajúcich sa špecifických tovarov (elektrickej energie a zemného plynu v plynnom stave) pre jednotlivé referenčné mesiace od ich prvého poskytnutia

po posledné dostupné (v marci 2023) menila v rozpätí od -35,6 % (za referenčné obdobie apríl) do 47,1 % (za referenčné obdobie február). Najmenšia bola revízia júnových údajov, a to iba o 0,5 %.

Na podrobnejšie analýzy boli použité aktualizované MDE údaje, ktoré boli k dispozícii začiatkom marca 2023. V budúcnosti, keď budú vymieňané údaje v termíne ich poskytnutia v lepšej kvalite, bude ich možné využiť už skôr. Využiť sa však budú dať pravdepodobne až pri zostavovaní podrobných údajov o intra-EÚ dovoze tovaru, keďže v čase zasielania MDE údajov je už proces spracovania prvých (tzv. agregovaných) údajov ŠZO vo finálnej fáze.

Na základe analýz a porovnaní boli navrhnuté dve metódy na spresnenie štruktúry odhadovaných údajov ŠZO – konkrétne pre údaje týkajúce sa dovozu tovaru na diaľku (tzv. NOSS údaje) a pre údaje dopočítané za firmy, ktoré nemali povinnosť vykazovať intra-EÚ dovozy vzhľadom na ich nízku, tzv. podprahovú hodnotu.

3. VYUŽITIE PREVZATÝCH ÚDAJOV NA SPRESNENIE ŠTRUKTÚRY DOVOZOV TOVARU NA DIAĽKU (NOSS)

Údaje o dovoze tovaru súkromnými osobami, ktoré si tovar nakúpili v krajinách EÚ prostredníctvom internetu, sú Štatistickému úradu SR poskytované Finančným riaditeľstvom SR v členení podľa krajiny zaslania a podľa štvrťrokov. MDE údaje sú v podrobnejšej štruktúre, poskytované na mesačnej báze a obsahujú aj informáciu o vykazujúcej krajine. Zároveň sú v nich pre dovozcov, ktorým nebolo pridelené identifikačné číslo pre DPH, alebo nie je známe, použité špeciálne zástupné identifikátory. Pre transakcie uvedeného typu by mal byť vykázaný druh obchodu 12 – Priamy obchod so súkromnými spotrebiteľmi/vykonávaný súkromnými spotrebiteľmi (vrátane predaja na diaľku).

Údaje o dovoze tovaru na diaľku sa osobitne pre každú partnerskú krajinu porovnávali s MDE údajmi, v ktorých bol vykázaný druh obchodu 12 a/alebo použitý špeciálny identifikátor pre partnera. Hľadala sa čo najlepšia zhoda hodnoty s prihladením na to, že v údajoch mohol byť chybné vykázaný druh obchodu alebo zástupný identifikátor. Podmnožina údajov, ktorých hodnota sa najviac približovala hodnote v NOSS údajoch, bola použitá ako podklad pre štruktúru na rozčlenenie údajov podľa komodity a štvrťročných údajov do jednotlivých mesiacov. Pre tri štáty s hodnotou spolu cca 9. mil. €, pre ktoré sa adekvátne údaje v MDE nevyskytovali, boli ako podklad použité tovary s najvyššou ročnou sumárnou hodnotou za všetky krajiny. NOSS údaje v hodnote cca 550 mil. € boli prvýkrát zahrnuté do definitívnych údajov ŠZO za rok 2022, a to v rovnakej granularite ako ostatné imputácie a dopočty.

4. VYUŽITIE PREVZATÝCH ÚDAJOV NA SPRESNENIE ŠTRUKTÚRY DOVOZOV (PODPRAHOVÉ ODHADY/DOPOČTY)

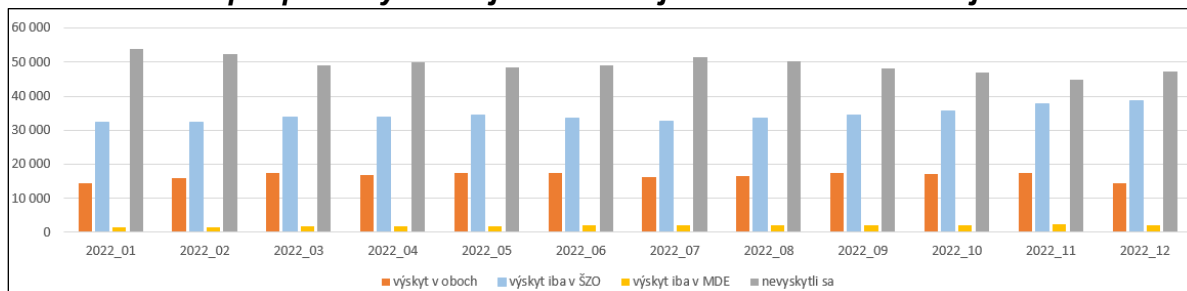
Pre subjekty, ktoré nemajú povinnosť vykazovať intra-EÚ dovozy, sa hodnoty dovozu odhadujú. V prípade, že sú k dispozícii hodnoty z daňových priznaní k DPH uvedené za daný referenčný mesiac ako nadobudnutie tovaru, použijú sa uvedené hodnoty. Ak pre dovážajúci subjekt za referenčný mesiac nie je hodnota k dispozícii, vypočíta sa štatistickými metódami na základe historických údajov. Hodnota za každý mesiac a subjekt sa rozdeľuje (tzv. disagreguje) do štruktúry podľa komodity a podľa krajiny zaslania. Pomocou koeficientov sa následne odvodí hmotnosti, prípadne množstvo v dodatkových merných jednotkách, ak existuje. Ako „vzor“ na disagregáciu

sa prioritne hľadá iný subjekt s rovnakou alebo aspoň podobnou ekonomickou činnosťou a/alebo čo najpodobnejšou hodnotou intra-EÚ dovozov.

Slovensko preberá MDE údaje z 26 členských štátov EÚ a Severného Írska, takže ak získa údaje napr. z Poľska, pre všetky zahrnuté transakcie je krajinou zaslania Poľsko. Keďže v prevzatých MDE údajoch sa vyskytujú ako slovenskí dovozcovia (IČ DPH partnera) aj také subjekty, ktoré na Slovensku nemajú povinnosť poskytovať údaje, je možné ich použiť priamo nielen v kombinácii s krajinou, ale aj s vykázanými komoditami, vrátane hmotnosti a množstva. Cieľom prepojenia dopočítaných podprahových údajov s MDE údajmi prostredníctvom zhodného identifikačného čísla (SK IČDPH) bolo zistiť, v akej miere sa hodnoty z oboch zdrojov zhodujú a v čo najväčšej miere využiť zozbierané MDE údaje na presnejšie rozdelenie údajov.

Údaje z oboch zdrojov boli porovnávané a analyzované za viac ako 100-tisíc subjektov, pre každý referenčný mesiac osobitne. Každý konkrétny subjekt sa v danom mesiaci v MDE buď vyskytol alebo nevyskytol. To platí rovnako aj v údajoch ŠZO, keďže subjekt mohol realizovať dovozy len v niektorých mesiacoch (graf. č. 1).

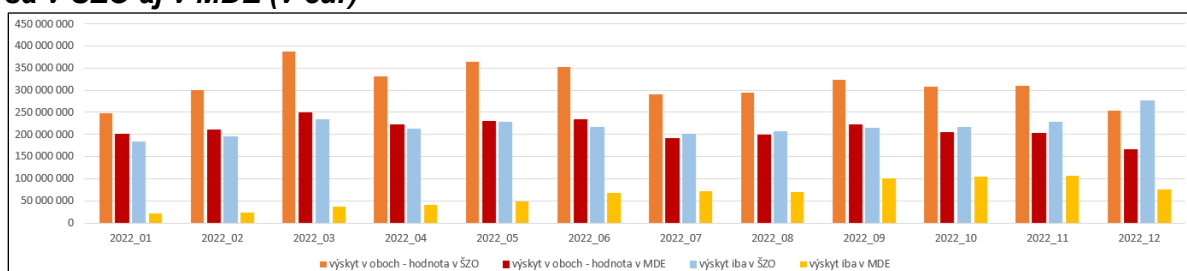
Graf č. 1: Počet podprahových subjektov v údajoch ŠZO a v MDE údajoch

Zdroj údajov: Štatistický úrad SR, výpočty odboru štatistiky zahraničného obchodu k marcu 2023

Priamo využiteľné boli údaje za subjekty, ktoré sa vyskytli v oboch súboroch v rovnakom mesiaci, a to v hodnote najmenej 1 euro (graf č. 2).

Graf č. 2: Sumárna hodnota intra-EÚ dovozov podprahových subjektov vyskytujúcich sa v ŠZO aj v MDE (v eur)

Zdroj údajov: ŠÚ SR, výpočty odboru štatistiky zahraničného obchodu k marcu 2023

Pre uvedené subjekty boli porovnávané hodnoty buď vzájomne zhodné, alebo jedna z hodnôt bola vyššia.

V celom rozsahu boli prebraté iba tie MDE údaje, ktorých hodnota bola menšia alebo sa rovnala údajom v ŠZO.

Uvedeným spôsobom bolo možné na základe MDE údajov pri príprave definitívnych údajov za rok 2022 presne špecifikovať údaje za viac ako 42-tisíc subjektov, ktorých hodnoty tvorili takmer štvrtinu (24,9 %) podprahových dopočtov na intra-EÚ dovoze.

Na spresnenie štruktúry údajov dovozcov, ktorých hodnota v ŠZO bola menšia ako hodnota zozbieraná na MDE, sa „preniesla“ krajinová a komoditná štruktúra MDE údajov pre viac ako 23-tisíc dovozcov. Uvedeným spôsobom bolo možné spresniť ďalších 8,8 % intra-EÚ dovozov „podprahových“ subjektov.

5. ZÁVER

Celkovo bolo v definitívnych údajoch štatistiky zahraničného obchodu s tovarom za rok 2022 využitím prevzatých MDE údajov spresnených 33,8 % údajov o intra-EÚ dovozoch tých subjektov, ktoré nemali povinnosť ich v uvedenom referenčnom období vykazovať. Zároveň sa spresnila aj štruktúra údajov týkajúcich sa dovozu tovaru na diaľku súkromnými osobami v roku 2022. Obdobným spôsobom sa aj naďalej so štvrťročnou periodicitou spresňujú údaje za rok 2023. Údaje tzv. podprahových intra-EÚ dovozcov budú spresnené pred publikovaním definitívnych údajov ŠZO za tento rok.

Odbor štatistiky zahraničného obchodu Štatistického úradu SR bude aj naďalej vymieňané MDE údaje analyzovať s cieľom rozšíriť ich využitie pri zostavovaní intra-EÚ dovozov nielen na zvýšenie kvality údajov, ale aj možného zníženia záťaže respondentov.

Mgr. Emília MLADÁ

Autorka pracuje v odbore štatistiky zahraničného obchodu Štatistického úradu Slovenskej republiky.